

De vreemde vrijheid in de verwondering

Het is een week na Pasen. Na Pasen ziet alles er anders uit voor de leerlingen van Jezus. Net als het joodse Pasen, dat dit jaar in dezelfde week viel, is het christelijke paasfeest een bevrijdingsfeest. Zoals God bij de uittocht op wonderlijke wijze het volk liet vertrekken uit slavernij, een nieuwe toekomst tegemoet, zo neemt hij in de paasnacht van ons de macht weg die de dood, geweld, angst over ons uitoefent. Pasen staat voor bevrijding. Maar welke vrijheid?

Als ik aan mijn leerlingen op het Ignatius uitlegde wat de waarde is van het gedenken van het joodse pesach, dan moest ik altijd uitleggen dat gedenken het heden er bij betreft. Het gaat over toen, om inzicht te krijgen in ons leven. Het gedenken van de uittocht uit slavernij, onvrijheid, onderdrukking, stelt mij de vraag waarin ik zelf onvrij ben, of waarin ik anderen onvrij maak. Het gesprek kwam in die lessen altijd op verslaving en op pestgedrag. Het stoppen van patronen van onvrijheid is heel moeilijk. Vrijheid heeft niet alleen betrekking op dingen buiten mijzelf, maar ook op mijn eigen geest. Bepaalde dingen die voor mij vanzelfsprekend zijn, beperken mijn blikveld. Overtuigingen zorgen ervoor dat ik blind wordt voor situaties die deze overtuigingen aan kunnen tasten. Daarom zou je kunnen zeggen dat ik op momenten waarop mijn 'waarheden' worden opengebroken meer vrij word, ik krijg de gelegenheid om te zien dat de wereld anders is dan mijn plaatje. De kaart is niet het gebied. En wie kan ons beter laten zien wat zich buiten ons blikveld bevindt dan de vreemdeling?

Dat is wat de leerlingen op weg naar Emmaus overkomt. Zij zijn lange tijd met Jezus opgetrokken, waren hoopvol, vertrouwend, volgend. Zij volgden in zijn spoor, tenminste dat dachten zij. Tot het wanhopige feit zich voordeed dat hij opgepakt, ter dood veroordeeld, vernederd en gekruisigd werd. In die wanhopige laatste dagen waren leerlingen, volgelingen ook in de war. Moesten ze er nog wel voor uitkomen dat ze bij hem hoorden, of konden ze beter hun eigen hachje veilig stellen? Hun geloof werd beproefd en velen stelden zichzelf teleur.

Nu zijn zij onderweg naar Emmaüs, een buitenplaats, garnizoensplaats van de Romeinen. Hun richting is die van capitulatie, opgeven waar ze in geloofd hebben. Schaamte, verdriet, boosheid. Waarschijnlijk ging van alles door hen heen en konden ze niet meer zien of horen wat het verhaal van de koning van de liefde was. Dat was immers ten einde.

Jezus ziet dat – zo staat het er – hun ogen en oren gesloten waren. Zij kunnen zich niet voorstellen dat iemand niet weet van wat er met Jezus gebeurd is. Hij komt als een vreemdeling tussen hen in, en biedt hen een herlezing van de schrift en op hun eigen ervaringen. Hij opent hun ogen en hun hart voor een andere lezing van het hele verhaal van hun ervaringen. De oude weg als volgeling loopt dood. Het is nu aan hen. Dat inzicht wordt in hen geboren in de verwondering over het breken van het brood door deze vreemdeling. Dat Jezus in die herkenning onmiddellijk verdwenen is benadrukt dat het nu aan hen is om het verhaal voort te zetten. Ze staan er geen minuut bij stil, maar weten precies welke richting ze uit moeten: naar Jerusalem, de stad van vrede. Naar hun broers en zussen om het nieuwe inzicht te delen. Zij worden Jerusalemgangers!

Precies daar waar alle zin verloren lijkt te gaan, wordt zij opnieuw geboren. In het gedenken, in het telkens weer breken van het brood ontstaan momenten waarin wij ons leven opnieuw kunnen verstaan. In de ontmoeting met de vreemdeling, of zoals in het bekeringsverhaal van Franciscus, de melaatse. Breken en delen in het alledaagse leven betekent dat je het vreemde niet buitensluit. Dat je tegenslag niet louter ziet als mislukking, maar dat je je er over kunt verwonderen en het vreemde opneemt in je beeld van de werkelijkheid, in je biografie, je beeld van wie jij bent. Dat je je openstelt voor wat zich in elke ontmoeting aandient.

Hoe wonderlijk dat kan uitpakken laat ook Franciscus' zonnelied zien. Ik heb lang niet geweten dat Franciscus dit loflied op de schepping creëerde op het moment dat hij zwaar ziek was, en bijna niet meer kon zien. Zijn verbondenheid met de schepping, met het grote werk van God was ongebroken. Daar had hij immers zijn leven aan gewijd. Ik kan mij voorstellen dat de ziekte eerst alles van hem afgenomen leek te hebben, en dat hij na het aanvaarden van de ziekte, het lijden, zag hoe de schoonheid van de schepping nog groter was dan hij zich eerst had voorgesteld.

De vrijheid van Pasen is de wonderlijke mogelijkheid om met nieuwe openheid te kijken naar je eigen leven, naar het leven van je geloofsgemeenschap. Het wonder van het kruis is dat Jezus tot op het eind trouw is gebleven aan liefde en geloof. Hij heeft zich niet laten verleiden tot de krachten van dood. Dat is het wonder. God die trouw is in zijn liefde, gerechtigheid en barmhartigheid houdt ons een spiegel voor. Als een uitnodiging om ons leven richting te geven, hoe moeilijk soms ook. De richting is de stad van vrede, Jerusalem. God schenkt ons vrijheid om die richting uit te kunnen gaan die ons tot onze bestemming voert.

Laten we van Emmausgangers Jerusalemgangers worden. Telkens weer. Laten we elkaar onze verhalen vertellen om elkaar de ogen en oren te openen. Laten we de vreemdeling uitnodigen en hem vragen naar zijn naam en zijn leven. Laten we ons telkens weer openen naar de vreemde verhalen van de bijbel. Laten we openhartig zijn in elke ontmoeting. Dan zal het wonder geschieden.

Marcel Elsenaar.

Gelezen: Lucas. 24, 13-3